

Príčiny a podmienky páchania trestnej činnosti príslušníkmi Policajného zboru

Anotácia: Cieľom odborného článku je popísať súčasný stav, problém a nutnosť riešenia páchania trestnej činnosti policajtov v kontexte s príčinami a podmienkami páchania tejto trestnej činnosti. Priblížiť kriminogénne faktory ovplyvňujúce páchanie tejto trestnej činnosti, vyplývajúce zo špecifických pracovných činností policajta. Poukázať na možnosti kontroly kriminality policajtov prostredníctvom prevencie trestnej činnosti policajtov, ktorá by mala spočívať v koordinovanom pôsobení na príčiny a podmienky tohto druhu kriminality s cieľom predísť im, odstrániť ich, alebo ich vhodnými formami a metódami pôsobenia aspoň sčasti eliminovať.

Kľúčové slová: kriminalita, policajt, trestný čin, prevencia, príčiny, podmienky, inšpekcia, médiá, koordinátor, eliminácia, štatistika, tolerancia, disciplína.

Úvod

Kriminalita sa stala sprievodnou a znepokojujúcou súčasťou nášho každodenného života, prenikla do všetkých jeho oblastí a nezvyčajne agresívne sa usiluje presakovať do najvyšších rovín verejnej, potom najmä do štátnej správy – politických elít, parlamentu, vlády, justície a Policajného zboru. Hoci sa kontrole kriminality venuje stále väčšia pozornosť, uspokojivé výsledky sú skôr perspektívou než aktuálnou realitou. Nové formy, metódy a prostriedky umožňujúce páchanie trestnej činnosti príslušníkmi Policajného zboru (ďalej len „policajtov“) si vyžadujú adekvátnu a neustálu reakciu. Preto sa musia prostriedky a metódy objasňovania trestnej činnosti policajtov meniť podľa potrieb praxe. To znamená, že ak chceme predchádzať trestnej činnosti policajtov, je nevyhnutné činnosť smerovať predovšetkým do oblastí preventívneho charakteru. Z doterajšej praxe vyplýva, že objektívne a subjektívne príčiny páchania trestnej činnosti policajtov sa v konkrétnych prípadoch vzájomne kombinujú, pričom ich vznik limitujú situačné podmienky, umožňujúce spáchanie konkrétneho trestného činu. Podmienky, ktoré najčastejšie vedú k porušovaniu zákonov, respektíve umožňujú páchanie trestnej činnosti policajtmi, je možné do určitej miery zovšeobecniť. Ide predovšetkým o nedostatočnú kontrolnú a výchovnú činnosť zo strany priamych nadriadených na všetkých stupňoch riadenia a ich slabú riadiacu činnosť (systém výberu do funkcií, príprava personálnych rezerv), nedostatočné používanie všeobecne záväzných a interných právnych predpisov v praktickom výkone služby, prípadne zhovievavosť najbližšieho okolia policajta.

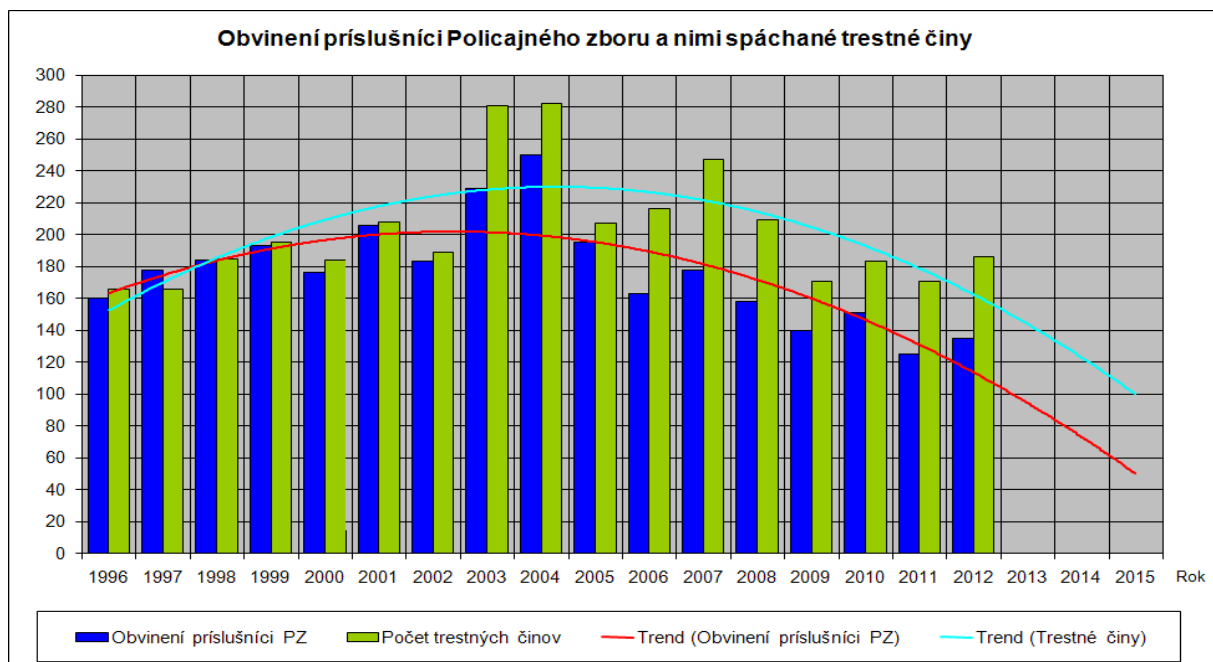
Na druhej strane je s však súčasne potrebné odhaľovať nepravdivé osočovanie, škandalizovanie alebo ohováranie policajtov, a to aj z toho dôvodu, že médiá neraz generalizujú oznámenia na policajtov, čo škodí Policajnému zboru a znižuje dôveryhodnosť občanov v prieskumoch verejnej mienky. Samozrejmosťou však je, že ak sa preukáže trestná činnosť policajta, treba proti nemu postupovať v zmysle platných zákonov. Systémové opatrenia zamerané na zvýšenie účinnosti prevencie policajtov by mali reagovať hlavne na aktuálnu a závažnú tému, ktorou sú príčiny a podmienky páchania tejto trestnej činnosti ako hlavné kriminogénne ukazovatele tohto negatívneho spoločenského javu vo vlastnej práci jedného zo subjektov ochrancov zákona, ktorými sú práve policajti.

Súčasný stav, problém a nutnosť riešenia trestnej činnosti policajtov

Je nesporné, že vývoj kriminality v celospoločenskom meradle ovplyvňuje i vývoj trestnej činnosti v prostredí policajtov, ktorá s ním úzko súvisí. Trestná činnosť policajtov existuje aj napriek skutočnosti, že po náročnom prijímacom konaní do služobného pomeru

policajta sa od neho očakávajú vysoké morálne, psychické a odborné dispozície, ako aj vysoké právne vedomie. Zlyhanie ľudského faktora, v konfrontácii s náročným povoláním, akým bezpochyby služba v Policajnom zbore je, nemožno však úplne vylúčiť. Na tomto mieste je potrebné poukázať aj na tú skutočnosť, že efektívnosť policajnej práce je bezprostredne závislá od podpory verejnosti. Verejnosť predsa musí Policajnému zboru dôverovať, aby jej mohla zveriť ochranu svojho života ako jedného zo základných ľudských práv. Avšak dôvera verejnosti voči Policajnému zboru je podmienená postojom a správaním policajtov voči občanom predovšetkým tým, ako policajti rešpektujú ľudskú dôstojnosť, ako dodržiavajú základné ľudské práva a slobody občanov a ako voči nim uplatňujú princípy rovnosti a spravodlivosti. Táto dôvera je v mnohých prípadoch dôležitejšia ako štatistické výsledky úspechov policajnej práce. Väčšina občanov sa bezprostredne stretne s policajtm len niekoľkokrát vo svojom živote a tieto stretnutia majú rozhodujúci význam pri tvorbe ich predstáv o činnosti Policajného zboru. Z uvedeného je zrejmé, že kontrola kriminality policajtov prostredníctvom prevencie trestnej činnosti policajtov by mala spočívať v koordinovanom pôsobení na príčiny a podmienky tohto druhu kriminality s cieľom predísť im, odstrániť ich, alebo ich vhodnými formami a metódami pôsobenia aspoň sčasti eliminovať a súčasne podporovať vytváranie antikriminogénnych podmienok. Poznanie stavu, štruktúry a dynamiky zločinnosti je však jednou zo základných otázok jej skúmania.¹

Vývoj počtu obvinených policajtov a nimi spáchaných trestných činov v období rokov 1996 až 2012 dokumentuje nasledujúci graf.² Z údajov je zrejmé, že z dlhodobého hľadiska dochádza postupne ku znižovaniu trestnej činnosti policajtov, aj keď uvedené údaje nezahŕňajú latentnú kriminalitu, ktorá zostala neodhalená a jej rozsah nevieme odhadnúť.

Najčastejšie príčiny a podmienky páchania trestnej činnosti policajtov

Príčiny a podmienky páchania trestnej činnosti policajtov je možné najhodnovernejšie aplikovať v prípade trestného činu zneužívania právomoci verejného činiteľa, ktorý býva pomerne často páchaný v jednočinnom súbehu s iným trestným činom. Pojem zneužitie

¹ MADLIAK, J., MESÁROŠ, M., MADLIAK, T., DURKOŠOVÁ, M., VOŠTINÁROVÁ, L. *Prevencia kriminality*. Košice: Vysoká škola bezpečnostného manažérstva v Košiciach, 2009 ISBN : 978-80-89282-36-4.

² MV SR Správy o trestnej činnosti príslušníkov Policajného zboru za obdobie rokov 1996 až 2012.

právomoci odkazuje na skutočnosť, keď policajt použil svoju právomoc na dosiahnutie iného cieľa ako toho, pre ktorý mu bola táto právomoc zverená. Keďže ide o dosť veľký rozsah právomocí, ktorými sa zasahuje do slobody osoby a jej práv, a policajt zaradený na úseku služieb (napríklad dopravná polícia, poriadková polícia, hraničná a cudzinecká polícia), je možné určiť oblasti, kde najčastejšie dochádza k páchaniu tohto trestného činu:

- úsek prerokúvania priestupkov proti bezpečnosti a plynulosti cestnej premávky,
- manipulácia úkonov alebo skutočností pri vyšetrovaní s úmyslom privodiť inej osobe prospech alebo ujmu,
- manipulácia úkonov alebo skutočností pri vyšetrovaní dopravných nehôd,
- vykonávanie úkonov v evidencii motorových vozidiel a zbraní,
- vykonávanie úkonov na úseku vydávania zbrojných preukazov,
- neoprávnené udeľovanie povolení na trvalý pobyt cudzincov,
- bezdôvodné alebo neprimerané použitie násilia voči predvedenému,
- nevykonanie opatrení na zabránenie páchania trestnej činnosti.

S odvolaním sa na analýzu príčin a podmienok trestnej činnosti policajtov za obdobie rokov 1996 až 2012³ možno vo všeobecnosti konštatovať, že sa približujú v subjektívnej rovine príčinám páchania trestnej činnosti ostatných páchatel'ov. Rozdiely sú markantné len v objektívnej rovine podmienok páchania trestnej činnosti, pričom ich určujúcim prvkom je špecifické postavenie policajta, ktorý participuje na plnení úloh spoločnosti a štátu a používa pritom právomoc, ktorá mu bola v rámci zodpovednosti za plnenie týchto úloh zverená. Príčiny páchania trestnej činnosti policajtov rozdeľujeme na objektívne a subjektívne.

Objektívne príčiny páchania trestnej činnosti policajtov

- účinky stresových, konfliktných a záťažových situácií na psychiku policajta vo vzťahu k pracovnému kolektívu a životu v jeho rodine,
- fluktuácia policajtov a príliš časté zmeny na postoch priamych nadriadených pracovníkov,
- zaradenie policajta do jednotlivých služieb Policajného zboru,
- nestálosť a rýchle zmeny úkonov, situácií a podmienok výkonu služby.

V tejto súvislosti je potrebné upozorniť, že mzdové, bytové a ďalšie sociálne problémy policajtov, ktoré sa tradične zaraďujú medzi tieto príčiny, nemajú preukázateľne dominantný vplyv na iniciáciu trestnej činnosti policajtov.

Subjektívne príčiny páchania trestnej činnosti policajtov

Medzi najmarkantnejšie príčiny páchania trestnej činnosti policajtov je možné zaradiť „snahu policajta o vlastný majetkový či iný prospech“ a „snahu o získanie výhod pre blízke osoby“ (napríklad získanie pracovného miesta). Súčasne je však potrebné poukázať aj na ďalšie relevantné príčiny, ktorými môžu byť najmä:

- zneužitie nízkej úrovne právneho vedomia dotknutého občana,
- možnosť rozhodovať, nariaďovať, kontrolovať a sankcionovať,
- služobná rovnošata ako znak prevahy nad občanom (pocit nadradenosti či moci),
- snaha splniť svoje úlohy a úlohy podriadených za každú cenu,
- množstvo konfliktných situácií a ohrozenie zdravia a života,

³ MV SR: Správy o trestnej činnosti príslušníkov Policajného zboru za obdobie rokov 1996 až 2012.

- nedostatočná odborná pripravenosť a úroveň právneho vedomia policajta,
- uľahčenie si výkonu služobnej činnosti,
- nedostatočné osvojenie etických zásad a nízka služobná disciplína,
- vyústenie rodinných konfliktov (žiarlivosť, finančné vyrovnanie pri rozvode),
- vlastná závislosť (alkoholová a iné toxikománie, chorobné hráčstvo a iné závislosti – internet a iné),
- nízka odolnosť voči náročným situáciám a z toho prameniace chybné postupy pri služobných zákrokoch a riešení konfliktov.

Ako ukazuje prax, objektívne a subjektívne príčiny páchania trestnej činnosti policajtmi sa v reálnych konkrétnych prípadoch vzájomne kombinujú, pričom ich vznik limitujú aj podmienky, ktoré vytvárajú možnosti na spáchanie konkrétneho trestného činu.

Podmienky páchania trestnej činnosti policajtov

Podmienky, ktoré najčastejšie viedli k porušovaniu zákonov, respektíve umožňovali spáchanie trestnej činnosti policajtmi v sledovanom období, sú síce pre každý konkrétny prípad charakteristické, avšak do určitej miery ich možno zovšeobecniť. Za najaktuálnejšiu podmienku, ktorá najintenzívnejšie podporuje trestnú činnosť policajtov, je možné označiť „pocit nízkeho finančného ohodnotenia práce policajtov v porovnaní s inými“ a „porovnávanie vlastnej životnej úrovne so životnou úrovňou iných“. Tieto podmienky sú medzi policajtmi chápané ako akési ospravedlňovanie (svojej) trestnej činnosti, ktoré vyplýva z porovnávaní so stratami vyvolanými chybami vo vlastnom spoločenskom prostredí“, to znamená, že nedostatky v riadení a fungovaní útvaru, rezortu či celej spoločnosti majú za následok omnoho väčšie finančné a morálne straty ako samotná trestná činnosť policajtov. Rovnako ako v prípade uvedených príčin páchania trestnej činnosti policajtov je potrebné poukázať aj na ďalšie podmienky páchania tejto trestnej činnosti, ktorými môžu byť:

- nedostatok vhodných uchádzačov o službu v Policajnom zbore,
- nedostatky v personálnej práci Policajného zboru (napr. zlý výber uchádzačov),
- slabé režimové opatrenia a zabezpečenie financií a materiálu,
- malá starostlivosť a prehnaná náročnosť nadriadených,
- málo empatie a individuálneho prístupu k problémom podriadených,
- nedostatočné výchovné pôsobenie,
- nevhodný osobný príklad nadriadených,
- nedostatok pozitívneho vzťahu nadriadených k policajtovi,
- atmosféra strachu podriadených poukázať na nezákonné konanie,
- individuálny výkon služobnej činnosti a rozhodovania (rozhodovanie o výške sankcie bez prítomnosti tretej osoby),
- tolerancia zo strany kolegov k nezákonnému konaniu,
- nízka úroveň disciplíny, poriadku a režimu života na pracovisku,
- nedostatočná kontrolná činnosť nadriadených,
- tolerancia k nezákonnému konaniu zo strany nadriadených.

V mnohých prípadoch dochádza aj k samotnému vytvoreniu podmienok na spáchanie trestného činu zo strany policajta, pričom využíva právnu nevedomosť občanov, ale aj špecifické atribúty, za ktorých bol trestný čin policajtom spáchaný (v službe – mimo služby, služobné zaradenie – riadiaca funkcia, druh služby v Policajnom zbore, úmyselné – nedbanlivostné konanie).

Možnosti predchádzania trestnej činnosti páchanej policajtmi

Ak chceme predchádzať trestnej činnosti policajtov, je nevyhnutné smerovať aktivity predovšetkým do oblastí preventívneho charakteru. Základným cieľom realizácie preventívnych aktivít je v čo najvyššej miere znižovať rozsah a závažnosť trestnej a inej protispoločenskej činnosti policajtov. Na druhej strane je však potrebné dosiahnuť adekvátne zvýšenie subjektívneho pocitu bezpečia policajtov pri výkone služobných činností a zníženie pocitu ich ohrozenia zo strany páchatel'ov trestnej činnosti. V podmienkach Policajného zboru by malo ísť o dosiahnutie takého stavu, aby sa prevencia trestnej činnosti policajtov stala prioritnou zložkou kontroly trestnej činnosti policajtov. Na predchádzanie protiprávneho a protispoločenského konania policajtov alebo páchania trestných činov policajtmi počas výkonu štátnej služby, ako aj v čase mimo nej, ktoré by mali negatívny vplyv na dôveryhodnosť občanov, je možné prijať opatrenia v nasledujúcich oblastiach.

V oblasti personálnej práce

- skvalitniť už samotné výberové konanie pred prijatím do služobného pomeru príslušníka Policajného zboru,
- dôsledne využívať pri obsadení jednotlivých miest výberové konanie a kariérny postup,
- systematicky zvyšovať právne vedomie a etické vystupovanie policajtov a motivovať ich aj k sebavzdelávaniu,
- v prípadoch podozrenia z protiprávnej činnosti podriadených policajtov okamžite začať konanie vo veci s cieľom objasniť skutočný stav,
- sledovať psychický stav podriadených policajtov a pri podozrení z neopodstatneného alebo neprimeraného fyzického násillia pri služobných zákrokoch alebo pri služobnej činnosti vykonať psychodiagnostické a psychologické vyšetrenie,
- vytvárať priaznivé pracovné podmienky na výkon štátnej služby, pozitívne motivovať a oceňovať prácu podriadených zo strany nadriadených.

V oblasti organizácie práce

- pracoviská, kde policajti prichádzajú do kontaktu so stránkami v prípade správnych služieb, ale hlavne prihlasovanie vozidiel do evidencie personálne posilniť, a tak skrátiť čas čakania občanov na úkon, čo by zminimalizovalo možnosť korupcie,
- striedať zloženie hliadok v priamom výkone služby tak, aby nedochádzalo k vytváraniu podmienok možného protiprávneho konania,
- zvýšiť kontrolnú činnosť nadriadených na útvaroch i v teréne v čase výkonu služby aj mimo výkonu služby,
- vytvárať podmienky na zvyšovanie hrdosti príslušníkov Policajného zboru na svoje povolanie,
- venovať pozornosť informáciám nasvedčujúcim nákladnému spôsobu života podriadeného policajta, ktorý nezodpovedá zdrojom jeho príjmov;
- zabezpečiť právne zastupovanie policajtov v prípadoch, keď dôjde zo strany páchatel'ov k ich neoprávnenému obvineniu (ochrana policajta),
- medializovať pozitívne prípady z činnosti Policajného zboru, informovanosť občanov o postupe polície.

V oblasti materiálno-technického zabezpečenia

- zabezpečiť technické zariadenia – inštalovanie záznamovej techniky (obrazový a zvukový záznam) snímajúcej postup policajtov (stála služba, správne služby),

- úkony vykonávať za prítomnosti minimálne dvoch policajtov, záznamy uchovávať počas určenej lehoty,
- nahrávanie každého výsluchu, ktoré slúži na ochranu občana, ale aj policajta a je aj psychologickým aspektom pri konaní policajta,
- vykonávanie úkonov v dosahu kamery na vozidle pri kontrolách v cestnej premávke,
- zabezpečiť technické vybavenie na úplné zrušenie styku policajtov s finančnou hotovosťou.

V oblasti legislatívy

- prehodnotiť aktuálnosť a efektivitu interných predpisov, ktoré upravujú postup a správanie sa policajtov,
- neustále aktualizovať a reagovať na situáciu v spoločnosti pri spracovaní taktickej príručky vykonávania služobných zákrokov policajtmí v policajnej praxi.

Aplikáciu preventívnych nástrojov pri eliminácii páchania trestných činov policajtov, s ohľadom na príčiny a podmienky páchania týchto trestných činov, je možné uplatňovať so zameraním na uvedené opatrenia, upriamené na posilnenie a zefektívnenie kontrolnej činnosti na všetkých stupňoch riadenia a na zvyšovanie erudovanosti policajtov. Pre úspešné znižovanie trestnej činnosti bude potrebné aj naďalej klásť dôraz na oboznamovanie sa policajtov s internými aktmi riadenia a zákonmi nevyhnutnými pre riadny výkon štátnej služby. So zameraním na etiku práce formou prednášok by mali byť prostredníctvom rezortných škôl oboznamovaní všetci policajti z rizikových skupín⁴ (služba poriadkovej polície, služba dopravnej polície atď.).

Kauzuzistika: „Policajti zlyhali aj v prípade smutne známej tušickej tragédie. Vtedy muž zastrelil dve deti a potom aj seba. Stalo sa tak napriek tomu, že jeho manželka mesiac pred tragickým činom podala na svojho muža trestné oznámenie za napadnutie. Neskôr oznámila, že má zbraň a vyhráža sa jej zabitím. Troch policajtov odsúdili na podmienené tresty za marenie výkonu verejného činiteľa. Podľa súdu sa dopustili nedbanlivosti, neurobili, čo mali, a ich chyby prispeli k tomu, že zomreli traja ľudia. Podľa Kurilovskej riešením situácie nie je len sprísnenie trestov, ale aj vzdelávanie policajtov. „Samotné zvyšovanie trestných sadzieb nestačí, to je preukázateľné. Treba byť dôraznejší v tom, aby sa uplatňovali disciplinárne tresty. Aby sa preverovania neskončili tak, že policajti síce niečo porušili, ale nijako nebudú potrestaní. Viac by sa podľa nej malo dbať na vzdelávanie policajtov, preventívnu činnosť a na to, aby dodržiavali ustanovenia Trestného poriadku.“⁵

Informačné zabezpečenie prevencie a masmediálna politika

V záujme kvalitnej prípravy preventívnych aktivít, ich realizácie a hodnotenia účinnosti je potrebné vybudovať štatisticko-informačný systém prevencie trestnej činnosti príslušníkov policajtov. Funkčnosť uvedeného systému však predpokladá aktualizáciu a používanie štatisticko-informačného systému prevencie trestnej činnosti policajtov. Ďalej je potrebné priebežne zabezpečovať školenia koordinátorov prevencie trestnej činnosti policajtov,

⁴ ŠIŠULÁK, S., HAMAJ, P. a kol. *Prognóza vývoja trestnej činnosti príslušníkov Policajného zboru*. Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2008, ISBN 978-80-8054-458-4.

⁵ <http://spravy.pravda.sk/domace/clanok/173846-pre-vrazdu-zeny-preveruje-policajtov-inspekcia/>.

vydávanie publikácií venovaných prevencii trestnej činnosti policajtov, vypracovávanie koncepcií a stratégií rozvoja prevencie trestnej činnosti policajtov, aktualizovať prognózy vývoja trestnej činnosti policajtov a navrhovať strategické zameranie prevencie trestnej činnosti policajtov.

Činnosť na úseku prevencie trestnej činnosti policajtov a komunikácie s verejnosťou by sa mala uskutočňovať aj prostredníctvom masmediálnej politiky. Poznávanie stavu a základných trendov vývoja dôveryhodnosti Policajného zboru je cieľom aktívnej spolupráce s masovokomunikačnými prostriedkami. Doterajšie skúsenosti ukazujú, že verejná mienka je ovplyvňovaná najmä veľkým množstvom negatívnych, často neobjektívnych a neoverených informácií o policajtoch. V dennej tlači a v masovokomunikačných prostriedkoch sú v popredí rôzne kauzy, čo vedie k zvyšovaniu kritiky voči policajtom, neúcte k ich profesii a skresleným názorom občanov. Je preto nevyhnutné dosiahnuť zmenu v masmediálnej politike takým spôsobom, aby dochádzalo k cieľavedomému ovplyvňovaniu verejnej mienky občanov v zmysle formovania jej odmietavého vzťahu ku kriminalite a podnecovaniu verejnosti k aktívnej spolupráci s Policajným zborom. Informovanie verejnosti musí plniť tieto základné funkcie:

- informačnú a vzdelávaciu,
- hodnotovo-informatívnu,
- motivačnú.

Cieľavedome spolupracovať s masmédiami tak, aby sa odstránila jednostrannosť a aby spolupráca s verejnosťou plnila širšie ciele v zmysle koncepcie masmediálnej politiky v kontrole trestnej činnosti policajtov.

Spätná väzba – hodnotenie prevencie

Hodnotenie preventívnych aktivít trestnej činnosti policajtov je podstatnou, ale pomerne zložitou otázkou. Preventívne aktivity v tejto oblasti možno hodnotiť z rôznych hľadísk. Jedným z nich je hodnotenie procesu ich prípravy a realizácie. Táto činnosť predstavuje sumarizáciu úkonov vykonaných v rámci prípravy a uskutočňovania preventívnych opatrení, popisu odbornej, organizačnej a časovej náročnosti a podobne. Ďalším dôležitým hľadiskom je hodnotenie výsledku realizovaných preventívnych aktivít, ktorý má dve stránky: prínos (čiže účinnosť) a efektívnosť. Prínos možno posudzovať prostredníctvom dosiahnutej zmeny v oblasti trestnej činnosti policajtov. Efektívnosť preventívnych aktivít vyjadruje úroveň dosiahnutých výsledkov vo vzťahu k vytýčenému cieľu. Hodnotenie prevencie trestnej činnosti policajtov by sa malo vykonávať priebežne v procese jej prípravy a samotnej realizácie. Pri hodnotení výsledkov realizovaných preventívnych aktivít používať kvalitatívne a kvantitatívne kritériá:

- vývoj trestnej činnosti policajtov a súvisiacich sociálno-patologických javov,
- pocit bezpečia pri výkone služby policajtov,
- postoje občanov k činnosti polície,
- preventívne správanie policajtov,
- charakter a počet preventívnych aktivít.

Záverečné hodnotenie prevencie trestnej činnosti policajtov z hľadiska jej prínosu a efektívnosti treba vypracovávať z celoštátneho pohľadu prevencie trestnej činnosti policajtov v spolupráci s regionálnymi koordinátormi prevencie.

Prevenca a prognózovanie trestnej činnosti policajtov

Represia i prevencia potrebujú pre svoju účinnosť popri analýze vývoja stavu a štruktúry trestnej činnosti policajtov aj prognózu trestnej činnosti policajtov. Aktuálnosť riešenia problematiky je daná skutočnosťou, že v rezorte Ministerstva vnútra Slovenskej republiky sú prognózy kriminality zamerané na kriminalitu obyvateľstva.⁶ Súčasne aj analýza kriminality v Slovenskej republike vychádza zo štatistických údajov Evidenčno-štatistického systému kriminality a z Prognózy kriminality a jej kontroly v Slovenskej republike⁷, kde charakterizuje jednotlivé druhy kriminality, páchatel'ov a obeť. Ale vždy len občanov a nie policajtov. To znamená že táto prognóza môže do svojho prístupu k trestnej činnosti policajtov zakomponovať aj očakávané účinky prevencie, a teda môže prispievať aj k hodnoteniu účinnosti preventívnych aktivít. Vzhľadom na to, že kvalitné prognózovanie vývoja trestnej činnosti policajtov patrí k základným predpokladom účinnej prevencie, je nevyhnutné splnenie týchto požiadaviek:

- prognózovanie trestnej činnosti policajtov sa musí uskutočňovať nielen na spoločenskej makroúrovni, ale aj na mezo- a mikroúrovni t. j. územný celok, kraj, región, lokalita, krajské riaditeľstvá Policajného zboru, okresné riaditeľstvá Policajného zboru a obvodné oddelenia Policajného zboru,
- výskum trestnej činnosti policajtov realizovať okrem spoločenskej roviny⁸ (vzťah medzi sociálno-ekonomickými a inými spoločenskými faktormi a trestnou činnosťou policajtov) aj v rovine individuálnej⁹, v ktorej sa hľadajú vzťahy medzi osobnostnými faktormi regulácie správania a potencionálnou spoločenskou nebezpečnosťou príslušného subjektu – policajta – ako páchatel'a trestnej činnosti. V tomto prípade ide vlastne o individuálne prognózovanie trestnej činnosti policajtov,
- zohľadnenie viktimologického aspektu, ktorý spočíva v orientácii na obeť trestného činu a jej určitou predispozíciou stať sa obeťou tohto trestného činu.

Vzhľadom na rozširovanie práv a slobôd občanov, liberalizáciu režimu na štátnych hraniciach, humanizáciu, zaobchádzanie s páchatel'mi a ďalšie spoločenské premeny musí byť prognózovanie trestnej činnosti policajtov vysoko odbornou činnosťou.

Opatrenia v oblasti kontroly trestnej činnosti policajtov sa nemôžu prijímať bez zreteľa na vedecké prognózovanie vývoja trestnej činnosti policajtov. Prognózy vývoja trestnej činnosti policajtov sa musia vypracovávať na celoštátnej úrovni s akcentom na prijímanie opatrení na regionálnej úrovni. Kvalitatívnu úroveň preventívnych programov, ktoré by sa mohli stať oveľa účinnejším nástrojom kontroly trestnej činnosti policajtov, než sú doteraz, ovplyvňuje najmä kvalita analýz vývoja a aktuálneho stavu trestnej činnosti policajtov.

Na základe uvedených argumentov je potrebné dosiahnuť skvalitnenie analytickej činnosti v oblasti trestnej činnosti policajtov, zabezpečiť realizovanie systematického prognózovania vývoja trestnej činnosti na celoštátnej a regionálnej úrovni ako základného predpokladu cieľavedomej kontroly trestnej činnosti s dôrazom na jej prevenciu.

⁶ HOLCR, K., CHALKA, R. *Prognóza a kontrola vývoja kriminality v Slovenskej republike*.

Trnava : Policajný inštitút AFG 2001, 149 s. ISBN 80-968075-3-6.

⁷ HOLCR, K. a kolektív *Prognóza kriminality a jej kontroly v Slovenskej republike*, IURA EDITON 2008, ISBN 978-80-8078-240-5.

⁸ Spoločenská rovina je východiskom na predchádzanie trestnej činnosti policajtov eliminovaním jej objektívnych príčin.

⁹ Individuálna rovina je východiskom na hľadanie a aplikovanie vhodných výchovných, psychodiagnostických, reedukačných, psychoterapeutických, resocializačných a iných vhodných opatrení s cieľom ovplyvniť osobnosť a správanie policajta.

Záver

Implementácia preventívnych nástrojov v oblasti eliminácie príčin páchania trestnej činnosti policajtov, konkrétne nedostatočnej úrovne právneho vedomia, je problematická. Právne vedomie sa buduje u jednotlivca dlhodobým pôsobením rôznych faktorov (napr. výchova v rodine a v škole) a vplyvom sociálneho prostredia, v ktorom sa jedinec vyvíja. Právne vedomie, ako úctu k zákonom, nemožno stotožňovať so znalosťou zákonov, teda právnou erudovanosťou, ktorá je nepochybne jeho dôležitou súčasťou. Obdobne je problematické preventívne pôsobenie pri eliminácii snahy o vlastný prospech, ktorá zásadne vyplýva z charakterovej dispozície jedinca. Jednoznačne možno vylúčiť existenciu prípadu, keď by došlo k spáchaniu trestného činu v dôsledku sociálnej núdze policajta.

Preventívne pôsobenie v oblasti eliminácie podmienok páchania trestnej činnosti je možné efektívne uplatniť pri riešení nedostatočnej kontrolnej činnosti nadriadených a čiastočne pri odstraňovaní tolerancie zo strany kolegov k nezákonnému konaniu policajtov. Riešenie problémov vyplývajúcich zo samostatného výkonu služobnej činnosti a rozhodovania je – vzhľadom na prevažujúce objektívne faktory – značne náročné.

Záverom je možné povedať, že (aj napriek niektorým prípadom trestnej činnosti policajtov) ide o profesijné alebo ľudské zlyhanie jednotlivca, ktoré by nemalo narušiť dôveru občanov v Policajný zbor. Polícia si je vedomá, že pri svojom boji s kriminalitou nemôže pracovať samostatne, pretože bez podpory a dôvery verejnosti by nemohli byť naplnené istoty, ktoré definujú náš štát ako právny a demokratický.

Literatúra

MADLIAK, J., MESÁROŠ, M., MADLIAK, T., DURKOŠOVÁ, M., VOŠTINÁROVÁ, L. *Prevenčia kriminality*. Košice : Vysoká škola bezpečnostného manažérstva v Košiciach, 2009. ISBN : 978-80-89282-36-4.

HOLCR, K., CHALKA, R. *Prognóza a kontrola vývoja kriminality v Slovenskej republike*. Trnava : Policajný inštitút AFG 2001, 149 s. ISBN 80-968075-3-6.

HOLCR, K. a kolektív *Prognóza kriminality a jej kontroly v Slovenskej republike*, IURA EDITON 2008, ISBN 978-80-8078-240-5.

ŠIŠULÁK, S., HAMAJ, P. a kol. *Prognóza vývoja trestnej činnosti príslušníkov Policajného zboru*. Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2008, ISBN 978-80-8054-458-4.

MV SR: Správy o trestnej činnosti príslušníkov PZ za obdobie rokov 1996 až 2012 <http://spravy.pravda.sk/domace/clanok/173846-pre-vrazdu-zeny-preveruje-policajtov-inspekcia/>.

Key words: crime, policeman, criminal act, prevention, reasons, conditions, inspection, media, co-ordinator, elimination, statistics, tolerance, discipline

Summary

The aim of this scientific article is to describe the current situation, problem and the need for solving crimes committed by policemen in the context of causes and conditions of these crimes. The attention is also drawn to crime factors that influence perpetuating such crimes that result from specific work activities of the policeman. The opportunity of control

of delinquency through prevention of policemen crimes should consist of coordinated appeal on causes and conditions with the aim of preventing them, removing them or partially eliminating them with appropriate forms and methods of force.

*JUDr. Lucia Kurilovská, PhD.
Právnická fakulta
Univerzita Komenského
e-mail: lucia.kurilovska@flaw.uniba.sk
Ústav štátu a práva
Slovenská akadémia vied
e-mail: usapluci@savba.sk*

*plk. Ing. Stanislav Šišulák, PhD.
medzirezortný Expertný koordinačný
orgán pre boj so zločinnosťou
Prezídium Policajného zboru
e-mail: stanislav.sisulak@minv.sk*

Recenzent: prof. JUDr. Mgr. Jana Viktoryová, PhD.